

СТОРІНКИ З МИНУЛОГО

Січень
2025 р.

ВИДАННЯ ДРОГОБИЦЬКИХ КРАЄЗНАВЦІВ Число 1 (33)

МІСЯЧНИК ІСТОРІЇ, КУЛЬТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Акт 22 січня 1919 року (Уривки зі споминів, мовою оригіналу)

Торжество проголошення Соборности було назначене на 12 годину 22 січня і мало відбутися на Софійській площі. Цей день проголошено всенароднім святом. В школах 22 січня був вільний від науки, в урядах й інституціях день, вільний від праці. Ціле місто прибрало святочний вигляд. Доми прикрашено національними прапорами, килимами і державними гербами. Всі державні, міські і земські установи були гарно декоровані.

О год. 9 рано в усіх церквах відправлено богослуження. Перед 11-ою виходять з усіх церков процесії, збираються на Софійській площі і займають призначені для себе місця. Так само прибувають на площу школи з прапорами й оркестрами, професори й організації. Вже від самого ранку народ заляг усі вулиці, що сусідують з площею.

Відділ полевої варту і командантська сотня під команду команданта Штабу вдержує порядок. Вкінці зближаються військові частини, що мають брати участь у дефіляді. Біля пам'ятника Хмельницького займають окремі місця: Штаб Осадного Корпусу, члени Трудового Конгресу, члени Національного Союзу, дипломатичний корпус і вищі старшини армії УНР, члени міської Управи і т. д.

О год. 12-ій вполудне прибуває на площу Директорія, Рада Міністрів і галицька делегація. Грімким голосом читають грамоту злуки: «В імені Української Народньої Республики... проголошує Директорія велику подію в історії українських земель... зеднання в одну суверенну Народню Республику – чути поодинокі слова. Від нині зливаються в одно віками відділені одна від другої

частини України. Від нині Український Народ, визволений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі змагання своїх синів для створення нероздільної незалежної Української Держави на добро і щастя Українського Народу!...»

Відтак відслужено короткий молебень, закінчений многоліттям Українському Народові й Урядові. Діякони в чотирьох кінцях площі глибокими басовими голосами проголошують грамоту народів. Оркестра грає національний гімн. Зачинається дефіляда, яку провадить полковник Січових Стрільців Іван Чмола. Струнками лавами проходять під звуки бадьорого маршу частини дивізії Січових Стрільців. За ними йдуть школи, професори й інші організації. Акт проголошення Соборности скінчився.

На другий день, себто 23 січня, в будинку київської опери розпочав свої наради Трудовий Конгрес, який тривав до 28 січня і закінчився проголошенням окремого універсалу до українського народу.

**Іван ЮРІЇВ, бувший сотник
Січових Стрільців**

Часопис «Літопис Червоної Калини». –
Львів, 1938 р., Ч. 1, С. 5-6.

*Сотник Січових
Стрільців
Іван Юрїїв,
автор цих споминів*

ЙОРДАН

(мовою оригіналу)

Свято Богоявлення, відоме в нас під більш поширеною назвою Йордану, пригадує вірний момент хрещення Ісуса Христа в Йордані, під час якого, по словам св. Письма, явився Бог в усіх видах св. Трійці – Бога Отця, Сина й Святого Духа. В старовину навечеря Йордану, як і само свято, було днем хрещення оглашених, що збиралися перед церквою. В міру поширення християнства, оглашених ставало чимраз менше, поки Йорданське свято не обмежилось до самого, до нині практикованого, водосвяття; водосвяття відбувається так в навечеря, як і в сам празник, причому в навечеря освячується воду по церквах, а в день свята – під голим небом, на ріках, потоках і керницях. Богоявленську або йорданську воду бережуть вірні цілий рік, деколи навіть приписуючи їй лічничу силу. Її пють, відбувши перед тим піст, миють обличчя, очі, руки, залежно від звичаю даної околиці й пієтизму, з яким до неї відносяться.

На Заході Богоявленське свято – день св. Єпіфаній, або Трьох Царів, причому головний момент свята творила віща зоря, що завела трьох мудреців (царів) зі Сходу до вифліємських ясел.

Особливо празнично святковано Йордан у нас на Україні, а в першу чергу у Львові, де від непамятних часів була навіть Богоявленська церква на Галицькому передмісті. Аж до часів знесення цієї церкви, свято Йордану відбувалося біля неї на березі невеликого потоку Сороки, що плив

Йорданське Водосвяття у селі Олещівці, що на Хмельниччині. Фото 1949 р.

від нинішньої вул. Кохановського. Тоді то над Сорокою збиралися не тільки вірні та процесії з усіх церков Львова й передмість, але й з далеких околиць. З давен давніх Йорданське свято було свого роду патріотичною маніфестацією українського Львова. Самозрозуміло, що такі маніфестації кололи в очі львівських «панів райців», які найріжнороднішими шиканами старалися їм шкодити. Вони дивилися з повним задоволенням, як підміська батарея в сам день Йорданського свята з розмислу занечищувала соріцький потічок, що примусило Українців галицького передмістя залишити потік і святити воду в керниці, що була на хуторі передміщанина Гордоступа. На кілька днів перед празником забивано керницю дошками й ставлено біля неї сторожу, щоб не допустити до занечищення води й профанації свята.

Алеж і на це найшов собі львівський магістрат спосіб. Під приводом небезпеки поширення зарази, що з часта бушувала по Львові після Шведчини, формально заборонено публичне свячення води. Від половини XVIII в. аж до часів австрійської «ревіндикації» свячено у Львові воду тільки в передсінках церков.

Щойно за Австрії обновлено публичне святкування Йордану, причому свято перенесено з-під Богоявленської церкви на Ринок. Викликало це, очевидно, обурення львівських поляків, а перш за все львівського духовенства: так, приміром, в 1779 р. латинський арцибіскуп старався перешкодити водосвяттю, яке відбувалося перед його палатою, що сусідувала з нинішнім будинком «Просвіти». Все ж таки усунути українців з Ринку під час Йордану таки не вдалося.

З кінця XVIII в. до нині, рік річно, святкують вони Йордан біля одної з ринкових керниць.

Як виглядав львівський Йордан в 1789 за владцтва Петра Білянського, про те оповідає нам видана з цього приводу брошура п. з. «Opisanie publicznego święcenia wody w stołecznym mieście Galicyi Lwowie». Прибрана святочно керниця стояла біля «одваху», нині вже неіснуючого, проти нинішньої кам'яниці «Просвіти». В її напрямі посувалася процесія з міської Успенської церкви. Попереду йшов богослов в дальматиці¹ з процесіональним хрестом в супроводі двох других з «трійцями» в руках. За ними поступали богослови-стипендисти, що мешкали поза будинком семинара, а за ними богослови-інтерністи зі Львова й інших греко-католицьких епархій.

¹ Дальматика (лат.) – церковний святковий одяг.

*Йорданське Водосвяття
у селі Біличі біля Старого Самбора. Фото 1930-х рр.*

За богословами поступало тридцять «мілітарних» (жовнірів), яких завданням були сальви² під час Богослуження. За «мілітарними» йшов диякон в дальматиці з владичим хрестом, а поруч нього два богослови в стихарях³ з «трійцями». За ними 19 дияконів і 21 священників, усі в празничних ризах. Позаду, в окруженні двох дияконів, йшов архідиякон з «трійцею». Поруч нього йшли архипресвітери з євангеліями.

За ними починалася вже асиста владика. Складалося на неї шістьох богословів, чотирьох

² Сальва (фр.) – одночасний постріл з рушниць або гармат.

³ Стихарі – ризи – церковний одяг.

дияконів, чотирьох пресвітерів в ризах і чотирьох в епітрахиліях⁴. Два перші богослови несли свічки, два другі – піднос з кропилом, два останні – кадило; два перші диякони несли трікирії⁵, два дальші – дікирії⁶, пресвітери в ризах несли владичі відзнаки, а пресвітери в епітрахиліях – служебники.

За ними, в окруженні гвардії «мілітарних», йшов сам владика. За мілітарними йшли цехи й брацтва з хоругвами, за якими тиснувся народ. Коли похід проходив біля одваху, жовніри ставали під кріс, а барабанщик «бив верблі».

Не слід забувати, що «мілітарні» були на удержанню владика й носили спеціальні «барви».

Під час того, як владика тричі погрузував хрест у воді, «мілітарні» давали потрійну сальву. Після акту освячення води вертала процесія назад в тому ж порядку, що прийшла, обходячи тричі ринок.

Згодом стався Йордан традиційним святом Львова, в якому приймали участь не тільки українські духовні гієрархи, але й представники влади, а також принагідні високі гості.

В 1814 р. брала в Йордані участь гостююча у Львові сицилійська королева, дочка Марії Тереси, зі своїм сином і двором.

Газета «Неділя». – Львів, 20 січня 1929 р.

⁴ Епітрахиль (гр.) – церковний одяг.

⁵ Трикирій (гр.) – трисвічник.

⁶ Дикирій (гр.) – двосвічник, церковний двораменний ліхтар.

ЙОРДАН У ДРОГОБИЧІ

(мовою оригіналу)

Традиційне свято Богоявлення або Йордану обходжено цього року в Дрогобичі незвичайно величаво. Вже раннім ранком відбулися прегарні Богослуження по всіх церквах на передмістях, після яких посвячено воду на річках біля тих церков. Відтак з усіх церков пішли процесії до матірної церкви св. Трійці в місті. Тут відправили священники збірне Богослуження, в якому взяли участь представники Українського Окружного Комітету, відпоручники Управи міста з головою д-ром Костшемським, відпоручники влади та установ. Завершенням цих прегарних Богослужень було свячення води на міській площі біля ратушової будови. В цьому торжестві взяли участь непроглядні маси народу з усього міста і довколишніх сіл. Приємно було бачити, як многотисячні маси народу йшли у зразковім порядку вісімками під Христовими прапорами, а

Drohobycz

Cerkiew św. Trójcy

*Церква Пресвятої Трійці. Фото «Рембрандт».
Видавництво народної книгарні в Дрогобичі, 1929 р.*

відтак після закінчення Богослуження, розходились із своїми процесіями також у найбільшому ладі.

*Газета «Львівські вісті». –
Львів, 26 січня 1943 р.*

ДВА НАЙБІЛЬШІ ВОРОГИ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

(мовою оригіналу)

Скільки лиха заподіяли нам алкоголь і нікотина! А чи ми свідомі цього? Ні, не свідомі! Коли би були свідомі, не вживали б їх, не називали б їх благодатю з неба, що без неї не можна обійтися в щоденнім житті. Не називали би ми алкоголь товаришем життя, а нікотину добродійкою в прикрих хвилинах. Так, на жаль, думає більшість нашої суспільності. Такі ж погляди на алкоголь і нікотину має навіть більшість наших інтелігентів, що мають бути світочами нашого простого народу й домагаються права називати себе «патріотами»... Правда, перед нашими очима білють жертви століть, жертви всяких воєнних операцій, що відбувалися на українських землях. Ми їх можемо хоч приблизно счислити. Їх мільйони, мільйони! А чи ми можемо почислити ті всі жертви, що нам на протязі довгих століть пожерли алкоголь і нікотина?! Коли б ми могли їх вбрати в числа, то це були би застрашуючі, прямо неймовірні цифри, що вдсятеро перевищали би число воєнних жертв.

Та коби то тільки ці втрати! Сказали би ми: «тут потерпіла якась частина народу, а більшість є вільна від цих лих». На жаль, воно так не є.

Христос Раждається! Святкуймо без алкоголю.

Рис. Левицького. Накладом Українського Протиялькогольного і Протинікотинного товариства «Відродження» у Львові, 1935 р.

Алькоголь і нікотина падають тягарем на всі частини нашого громадянства. Вони, немов які пошестні хвороби, перекидаються з одного села на друге, з одної хати на другу й немов яка повинь скоро поширюються поміж всім нашим громадянством. Ці хвороби не минають нікого. Вони без розбору спадають на всі верстви нашої суспільності. Коли може знайдеться якась частина громадянства, що зможе протиставитися силі алкоголю й нікотини та врятує себе перед їхніми наслідками, то вона є в меншості. Але, якби алкоголь нищив тільки одиницю, ми могли би піддатися йому, але в тій надії, що наше молоде покоління вже буде від отрут вільне. Але ні! Алькоголь і нікотина – це дідичні пошести, що переносяться з покоління на покоління, з батька на сина, з діда на внука. Ось в чім міститься найбільша загроза наших позірних «приятелів». Це не приятелі, а дуже небезпечні вороги, що загрожують нашому як державно-господарському, так і громадянському життю в майбутньому. Правда, перед нашими очима велика небезпека, а ми на те все дивимося байдужим оком. Чому так? Чи ми вже втратили надію на краще? Ні, ми повинні всі крикнути: ми живемо й хочемо жити! Нам не страшні ніякі вороги, що налягають на наше життя, ми їх мусимо побороти! Ми їх поборемо! Оружжам нашим буде невпинна праця над самим собою й велике пожертвування. Ми зломимо те, що нам стає на шляху життя.

В першу чергу, коли ми сподіваємося кращого майбутнього, ми повинні звернути увагу на наше молоде покоління. Це найслабша боєва позиція, що її скоро можуть проломати ці два, на перший погляд невеликі, але зате могутні вороги. Прецінь кожний знає, що в молодім поколінню сила народу! Тому, коли ми хочемо мати світлу майбутність, виховуймо в абстиненському дусі наше молоде покоління, бо старше вже не легко повернути на добру дорогу. Старших громадян можемо найвище здержати від цих отрут, але це не надовго.

В першу чергу великий громадянський обов'язок лежить на батьках: дитину вже змалку виховувати в абстиненському дусі. Великим злочином батьків є в присутності дітей уживати тих одурманюючих отрут, а ще більшим – давати дітям гарячі напитки, хоча би в них було мало алкоголю, чи приучувати дітей курити. Кожний батько повинен не то дітей приучувати уживати ці отрути, але противно, ще відстрашувати їх від них.

*Христос Раждається! Святкуємо без алкоголю.
Накладом Українського Протиальнокогольного
і Протинікотинного товариства «Відродження»
у Львові, 1935 р.*

В селі повинно існувати відповідне для дітей протиальнокогольне та протинікотинне товариство, що гуртувало би в собі всіх дітей від 11 року, почавши під проводом старшого, що є добре обізна-

ний з протиальнокогольним та протинікотинним рухом. Таке товариство мало би на меті давати дітям даліше виховання в протиальнокогольному та в протинікотинному дусі. В тім товаристві старші, обізнані добре з протиальнокогольним і протинікотинним рухом, повинні давати легонькі, відповідні до діточого віку відчити, реферати, улаштовувати вистави, де би грали самі діти, кольпортувати між дітей відповідну до їх віку протиальнокогольну та протинікотинну літературу (яка є), закласти бібліотеку й позичати дітям книжки, легонькі оповідання й вірші, що були би протиальнокогольного та протинікотинного змісту. Притягати дітей до такого товариства можна гарними гумористичними виставами, що їх змістом були би протиальнокогольні та протинікотинні сценки з людського життя.

Це тільки про виховання українського молодого покоління в абстиненському дусі, що в нас є конечне. Певно, що коли би в такому дусі виховували нашу молодь, то ми могли би надіятися кращого завтра. Бо ще раз повторюю: яка молодь, така й будучність народу. Твереза молодь – світла будучність народу!

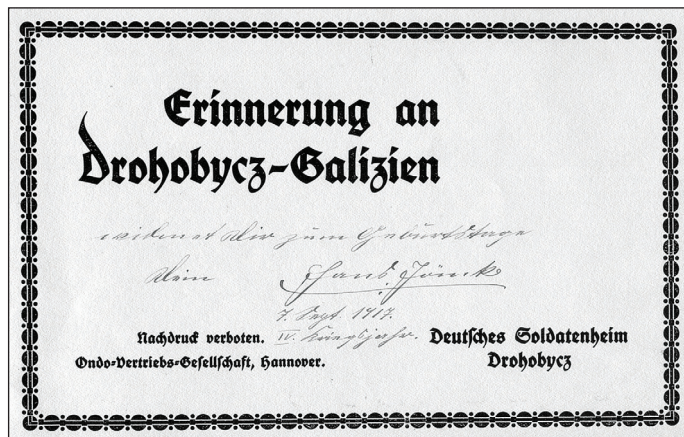
Іван БРАТИК

*Часопис «Відродження». –
Львів, 1930 р., Ч. 9-10, С. 124-125.*

ТУРКИ В ДРОГОБИЧІ

Перша світова війна (1914 – 1918) докорінно змінила карту Європи. Розпалися імперії (Австро-Угорщина, Німеччина, Росія), були створені незалежні держави (Польща, Чехословаччина, Фінляндія, Литва, Латвія, Естонія). У нелегкій боротьбі з Росією союзниками Австро-Угорщини були Німеччина, Туреччина та Болгарія. Тож не дивно, що у Дрогобичі був створений турецький лазарет, оскільки Галичина тоді ще входила до

складу Австро-Угорщини. Очевидно, широкий загал про нього не знає, однак його бачимо на поштовій листівці 1917 року. Напис внизу німецькою мовою: «DROHOBYCZ. Türkenlazarett» – «Дрогобич. Турецький лазарет». Поштівка видана в Ганновері (Німеччина). Посеред ставу човен, в якому знаходяться медична сестра та двоє військовослужбовців (очевидно турки). На тлі народної ремісничої школи (нині лицей

*Альбом «Згадка про Дрогобич-Галичину»,
м. Ганновер (Німеччина), 1917 р.*

№3 ім. В. Чорновола на вул. Завалля) невеличка споруда – турецький лазарет. Зліва – будиночки і ратушна вежа, справа – насадження дерев. Цілком можливо, що бачимо одне з найстаріших зображень нашого міського ставу. Коли саме він був створений, достеменно не відомо, це, очевидно, мали би дослідити історики.

Аналогічне зображення цього ж лазарету бачимо в альбомі «Erinnerung an DROHOBYCZ – Galizien» – «Задка про Дрогобич – Галичину», виданому у тому ж Ганновері в 1917 році.

Мабуть не один з турецьких жовнірів, котрому пощастило повернутися на батьківщину, згадував наше славне місто, розповідав про нього рідним, близьким та товаришам по зброї. Цілком

можливо, що не оминув увагою і величавий монумент – «Лицаря в зброї для міста Дрогобича і повіту¹», котрий постав на площі Ринок у 1916 р. з нагоди першої річниці визволення нашого міста і повіту від московських наїзників під час тієї кривавої війни².

Як бачимо, проста поштова листівка може надати досить цікаву інформацію з історії нашого міста.

У 2014 р. мій добрий знайомий зі Львова отримав з **Туреччини** конверт, в якому було понад два десятки світлин 1916 – 1917 рр. з видами Дрогобича та його околиць. Коментарі до зображень виконані німецькою мовою. Частина цих світлин подана в альбомі «500 кадрів старого Дрогобича» (Дрогобич. В-во «Коло», 2016 р., С.214–216). Цілком імовірно, що якийсь турецький військовослужбовець, котрий перебував тоді у Дрогобичі (не обов'язково в лазареті), придбав їх і, як пам'ятку про наше місто, узяв з собою на батьківщину. Однак прийшов час, і світлини повернулися на Галичину, до Львова, а згодом їх придбав автор цієї статті. Як кажуть в народі, нічого так просто не трапляється.

Володимир САДОВИЙ

¹ Демонтований, імовірно, в кінці 1919 р., з приєднанням Галичини до Польщі.

² Окупація Дрогобича і повіту московитами під час тієї війни тривала з вересня 1914 р. до середини травня 1915 року.

РЕВОЛЮЦІЯ, ПРО ЯКУ ЗАБУЛИ

Усі знають про Помаранчеву революцію та Революцію Гідності, навіть студентське сидіння на граніті 1990 р. називаємо Революцією на граніті. А про Співочу революцію забули! Це була перша революція і найголовніша! Якби її не було, то не було б і наступних. Тоді люди позбувалися страху й уперше на повен голос заспівали. Почався рух національних прапорів, походів із патріотичними піснями. Ішли співочі колони з міста в село, із села в місто. Спів піднімав народ, який звільнявся від страху сталінізму, тоталітаризму та багатьох болячок соціалізму.

Початком революції вважають 1989 рік. Улітку того року відбулася знакова подія – фестиваль «Червона рута» в Чернівцях. Це було щось надзвичайне! Тут уперше виступили співаки, гурти, які перед тим не були публічно затребувані. На фестивалі вперше виконували пісні, які не

співали дотепер. Тут уперше публічно прозвучав гімн «Ще не вмерла Україна».

Там виступала й відома піснярка, дрогобичанка Лілія Кобільник, виконавши пісенну композицію «Діалог» на слова лікаря з Дрогобича – Михайла Петрика, музику до якої написала сама співачка.

Після тої події Співоча революція пожвавилася. Скоро заспівала вся Західна Україна. Перед вів Львів. Долучилися тисячі й тисячі людей. Одні співали, рухаючись колонами, інші слухали, підспівуючи. Усі насичувалися відродженим співом, вітаючи колони вигуками «Слава!» та помахами рук.

Дня 30 липня 1989 року на площі біля церкви Святої Трійці в Дрогобичі відбувся перший велелюдний загальноміський мітинг, приурочений сумній події – 214-й річниці лікві-

дації Запорізької Січі російським царатом, організований Товариством захисту української мови.

Після закінчення мітингу співочі колони розійшлися містом, а біля місця, де мали встановити пам'ятник Тарасові Григоровичу Шевченку, затрималися і наспівалися досхочу.

Зміни тоді торкнулися всіх сфер життя. Народна чоловіча капела «Бескид» при педінституті ім. Івана Франка та народна жіноча капела «Лілея» при районному Будинку культури суттєво оновили репертуар. Ансамбль бандуристів при музичному училищі пожвавив роботу. Змінився репертуар драмтеатру та його музична частина. Коли люди співали, то використовували старі ноти, співаники, колядники, відроджувалася духовна музика, з'явилися нові твори.

Великий вплив на піднесення національної свідомості та відновлення історичної пам'яті мала пісня «Історія» на слова Богдана Стельмаха у виконанні лауреата «Червоної Рути» – Віктора Морозова. Слова поета, які відповідали нагальним потребам і вимогам тодішньої сучасності, підсилені голосом співака та музикою Віктора Камінського, здійснили справжній переворот у душах людей. Це було диво! Так багато літ минуло відтоді, але ця пісня досить бринить у моїй душі! Вдумаємося, який глибокий зміст містять два куплети:

*Хто пішов під кулі,
Хто – в Полярне сяво!
Ось така історія –
Вивчити не зайво!*

*Димом, порохами поміж реп'яхами,
Дихає Чорнобиль нашими гріхами.
Ті зреклися мови,
Ті зреклися роду!
Ось така історія рідного народу!*

Виступи львівського театру «Не журись» також мали місійне покликання.

Тоді з підпілля вийшла Українська Греко-Католицька Церква, відкрилися закриті святині. Масово виникали нові церковні хори, відроджувалася християнська поезія.

Навесні 1990 року в Дрогобичі підпільно побачив світ друкований «Молитвописенник для дітей» із нотами. Збірник розпочинався молитвою за український народ «Боже, послухай благання», потім була молитва «Боже великий, єдиний...» М.

Лисенка та інші. Усього – 37 пісень. Одночасно масово з'явилися різні листівки, гасла, прокламації, стенди, на яких вивішували новини, слова нових пісень, смішинки. Зароджувалася нова поезія, література.

З'явилася і самвидавська преса, зокрема газети, журнали, у яких пробували свої пера всі, хто вмів писати. До такого культурного розквіту спонукала пісня, яка розворушила черстві душі та додала відваги до нових починань.

У квітні 1989 року вийшла газета з промовистою назвою – «Вільна Україна» організації «Молода Україна». У червні побачив світ перший номер вісника «Голос Карпат» – друкованого органу Карпатського зонального відділення Народного Руху України, а в грудні – газета молодіжної організації Дрогобицького відділення Руху «Молода Галичина». У жовтні 1989 року з'являється перше число самвидавської газети «Терниста дорога» як органу Дрогобицького меморіалу, редактор і видавець – Остап Бульбенко (псевдонім Петра Сов'яка). До Нового року вийшло два номери на восьми сторінках. У 1990 році побачили світ ще два числа цього видання, але під новою назвою – «Тернистий шлях».

Не обійшлося і без сатири. Восени 1989 року вийшов перший номер видання дрогобицьких сміхотворців «Торба сміху».

Дня 22 січня 1990 року сталася надзвичайна подія, яка сколихнула небо і землю, уразивши світ відвагою українців, їхніми милозвучними піснями та прапорами – Ланцюг Злуки. Це було продовження Співочої революції. Уся Західна Україна: від Чернівців, Івано-Франківська, Стрия, Львова – простягнула руку ще боязливій Східній Україні та Києву. Народ вишикувався у кілька рядів при дорозі й співав, вигукуючи національні гасла. Побачивши свою силу, українська нація ще з більшим запалом взялася за розхитування СРСР.

У січні 1990 року вийшов перший номер «Українського самостійника» Дрогобицького осередку Спілки незалежної української молоді (СНУМ). Сама назва свідчить, що українська молодь, студентство національно визріли. Молоді люди не тільки співають, а й висувають політичні вимоги. Тоді це був переддень Революції на граніті. У червні 1990 року почала виходити газета «Добре серце» (засновник і редактор – Василь Станович).

Варто зазначити, що українська мова зі співом вибухнула на теренах всієї Західної

України. Розпочалася стихійна українізація. Співочі колони не обмежилися Заходом України, а помандрували на Схід, підіймаючи українців.

Дня 29 квітня 1989 року створено хор «Відродження» при Товаристві української мови (керівник – Зенон Бервецький). У липні 1990 р. виник осередок Спілки політичних в'язнів, а при ньому – хор політв'язнів «Нескорені» (керівник – Леся Грицик).

Тоді це була нечувана подія в СРСР! Дня 20 січня 1990 року в Дрогобичі було засновано гурт «Соколи» під керівництвом Михайла Мацялка. У червні він переїхав до Львова.

Щоб співати в гурті, у якому можна було загубитися, відваги не бракувало, але публічно засвітитися в якомусь самвидавському виданні було проблематично. Страх ще тоді брав гору.

У ті часи в Дрогобичі виникла ідея видавати позацензурний самвидавський багатосторінковий часопис, адже замало тільки співати, треба було робити щось вагомніше! Для видання придумали назву, сформувавши редколегію: В'ячеслав Умнов – редактор; члени: Олег Баган, Андрій Грущак, Євген Мельник, Богдан Процишин, Марія Роман, Петро Сов'як, Богдан Червак, Руслан Щуплаквич.

Ті, які ніби постійно писали в шухляду, тепер могли витягнути звітти свої напрацювання, але вони категорично відмовилися публікувати їх. Тоді Умнов звернувся до членів редколегії: «Хлопці, пишіть самі!». І хлопці взяли за перо.

На початку грудня 1989 року вийшло перше число часопису «Тустань», хоча підготовчі роботи тривали понад рік. Обсяг видання становив 36 сторінок дрібним шрифтом. У часописі, окрім різних пізнавальних статей, було надруковано обробки колядок із нотами: «Над Вифлеємом зірка сяє», записаної на Тернопіллі Степаном Стельмашуком та «В Вифлеємі» Романа Сов'яка.

Це видання набуло розголосу серед творчої інтелігенції. Про нього заговорило радіо «Свобода». Відгукнулася й українська діаспора. Дня 31 липня 1990 року надійшов лист із Мюнхена (Німеччина) від відомого поета й перекладача Ігоря Качуровського. У часописі №3 за 1990 р. було надруковано його вірш «Марія». Це була перша поезія І. Качуровського, опублікована на його Батьківщині. Із часописом співпрацювали археолог і поет Борис Мозолевський, Василь Користильов із міста Гуляйполе Запорізької області та інші.

Композитор і диригент дрогобицького хору «Бескид» Степан Стельмашук навіть запропонував підбірку обробок народних пісень (близько сорока), що мала вийти окремою книжечкою. Така праця мала б стати значною подією в українській музиці та хоровому співі, першим нотним позацензурним виданням в Україні. Не з провини редакції вона тоді пропала. Багато кротів, москвофілів та україножерів перешкодили її виходу.

Однак наступного 1990 року в Дрогобичі під патронатом Товариства української мови вийшов пісенник «А ми тую червону калину», до якої зібрав і впорядкував пісні української національно-визвольної боротьби Зеновій Бервецький. До зібрання увійшло сорок пісень із нотами, записаних від політв'язнів. Пісенник, що мав 30-тисячний наклад, друкували в Литві (місто Клайпеда).

Навколо нього згуртувалися нові та живі сили – справжній творчий потенціал Підгірського регіону, незакомплексовані люди, у яких горіла свічечка власного непоборного «Я», яке не побоялося відкрито винести на суд громадськості. Серед них: Орест Стронський, Богдан Процишин, Ярослав Ольховий, Михайло Петрик, Андрій Парубій, Леся Луців, Іван Шило, Мирослав Гаврилук, Марія Роман, Мар'ян Демський, Олег Дорожовець, Богдан Башак, Роман Пастух.

Час засвідчив, що всі люди, згадані у цій статті, стали відомими особистостями: письменниками, піснями, літературознавцями, журналістами, політиками не тільки регіонального, а й всеукраїнського рівня.

Коли письменників, поетів, журналістів, співаків, артистів ідентифікувала українська мова, то це свідчило про від'єднання від московитської цицьки та культури. Але із живописом і музикою було складніше. Однак зміни торкнулися і їх.

Співоча революція мала великий вплив на відродження і становлення української ідентичності, розвиток розкутого образотворчого мистецтва, живопису, скульптури.

Процеси українізації відбувалися в усій Західній Україні: десь – більшою мірою, десь – меншою. Це було відродження нового українського духу. Не забуваймо про Співочу революцію, яка передувала наступним революціям!

Петро СОВ'ЯК